

TÜling toob kokku eesti ja välismaa säravad lingvistid

Virve-Anneli Vihman

Tartu ülikooli psühholingvistika kaasprofessor

Tänapäeva keeleteadus on mitmepalgeline ja lai teadusharu, millel on kattuvusi nii humanitaaralade, sotsiaalteaduste, meditsiini kui ka informaatikaga. Sellise laiahaardelisuse tulemusel tekib vahel paradoksaalne tunne, et ei teagi, millega kolleegid kõrvalkabinetis tegelevad, ja kui teadki, siis ei pruugi sellest lihtsalt aru saada. Igähel on oluline olla oma ala meister, samas tuleks aga näha ka üldisemat pilti. Selle üldpildi loomiseks ja omavahelise diskussiooni ergutamiseks alustati Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis 2019. aasta sügisel loengusarja, millele panime nimeks „TÜling“. Sarja raames toimuvad iganädalased ettekanded kõigkõimalikel keele uurimise seotud teemadel ning loengud on avatud kõigile huvilistele.

Alustuseks peab tunnistama, et idee hakata pidama iganädalasi keeleteaduslikke ettekandeid ei olnud kuigi uuenduslik. Edinburghi ülikoolis veedetud doktorantuuriajast inspireeritult olin igatsenud sellist foorumit, mis võimaldaks piiluda pisut keeleteaduse teistesse alaharudesse. Nimelt sain Edinburghis osa sealsest sarnasest loengusarjast, „Linguistic Circle“, mis oli minu lingvistiks kujunemise juures üks olulisemaid mõjureid. Kuna loengud toimusid regulaarselt, igal neljapäeval, oli seda aega lihtne kalendris broneerida. Teemasid oli seinast sein, aga kõik olid huvitavad, kõnelejad olid kohati väga lugupeetud keeleteadlased nii koduülikoolist kui mujalt.

Minule tudengina tähendas see niisiis eelkõige võimalust tutvuda uute teemadega, kogu eriala mitmetahulisusega ja ka aruteluliste käitumisnormidega. Foorumile kogunes meie osakonna professoreid ja teisi tudengeid, kellega sai harjutada akadeemilise diskussiooni pidamist. Ka siis, kui ettekande teema mind väga ei huvitanud, oli kasulik jälgida

esinemisviise ja mõelda selle üle, kuidas esitada haaravat lugu keeleteaduslikust uuringust (ja kuidas mitte!). Mind utsitas ka sisemine surve ennast ületada ja esitada pärast loengut küsimusi, kuigi see võis tekitada ärevust ja hirmu.

Sarnane seminariformaat on olemas ka paljudes teistes maailma ülikoolides. Sageli pakutakse kas samas või kõrvalruumis pärast esinemist lihtsaid suupisteid, et akadeemiline diskussioon jätkuks. Heal juhul on olemas ka eelarve, millega väliskõnelejat ja võibolla mõnda teemast huvitatud tudengit välja sööma kutsuda. Olen ise esinenud nii Manchesteri kui ka Yorki ülikooli sarnastes sarjades ja näinud, kuidas sellised ettekanded toovad osakonna väga erilisel, akadeemiliselt värskendaval moel kokku.

Tartus selgus aga, et igatsus sellise sarja järele ei vaevanud ainult mind, vaid ka teisi kolleege. Niisiis, kui mainisin 2019. aasta kevadel instituudi üldkoosolekul möödaminnes, et ka meil võiks olla mõni selline sari, siis haarati sellest ootamatu innuga kinni. Otsustasime proovida. Kõnelejateks plaanisime kutsuda väliskülalisi, kes on mõne konkreetsema koostöö või projektiga Tartus või mujal Eestis ning kes hea meelega esineks ka laiemale publikule, aga muidugimõista ka Eesti kolleege, kellel on käimas mõni tutvustamist väärt projekt või kavas mõni ettekanne, mida sõbralikus seltskonnas enne võõrama publiku ette minekut harjutada.

Algatuseks kogusime Tartu kolleegidelt ettepanekuid esinejate kohta. Vaatasime üle olemasoleva info, uurides, kes on Tartusse tulemas näiteks Erasmuse külalisena või mõne muu projekti kaudu. Nii tulid TÜlingul rääkima George Walkden Konstanzist ja Pierre Sambou Dakarist (Erasmuse kaudu), samuti Agnès Celle Pariisist, kes oli Tartus Parrot projekti koostöö kaudu, ja Ameerika keeleteadlane Uldis Balodis, kes oli Tartus liivi keele uurimiseks ning pidas ühtlasi loenguid põlisameeriklaste yuki keelest. Eestis töötavate teadlaste jaoks jäi esimesel hooajal ruumi vaid üksikutele, seega kutsusime mõned kolleegid tutvustama käimasolevaid projekte: nii sattusid TÜlingu kavasse Jane Klavan maailma kultuuride ja keelte kolledžist ja Geda Paulsen eesti keele instituudist. Samuti kutsusime TÜlingus oma teemat tutvustama uue kolleegi, järeldoktori Kaidi Lõo, kes oli värskest Tartusse tulnud Kanadast, ning ühe peatselt lahkuva kolleegi, digihumanitaaria lektori Artjoms Šela. Samuti kutsusime kõnelema Tartus uurimistööga tegelevaid väliskülalisi, näiteks Lõuna-California doktorandi Marju Kapsi, kes kogus Tartus silmaseire andmeid, ning Turu järeldoktori

Loengusarja TÕling reklaam Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi veebilehel
<https://www.keel.ut.ee/et/tuling>

Katri Priiki, kes kõneles suulisest soome keelest. Väikese vaevaga tuli kokku kümme ettekannet, semester oligi täis ja harjumus koguneda teisipäeva pealelõunasel ajal hakkas kujunema.

Kevadsemestriks 2020 oli TÕling juba sellise hoo sisse saanud, et kavas oli 14 esinejat nii Eestist kui ka mujalt, kõige kaugemad külalised Kanadast ja Iraanist. Paika sai korraldustoimkond: lisaks Piia Taremaale, kes oli algusest peale abiks TÕlingu organiseerimisel, pakkusid abikätt teadur Kaidi Lõo ja doktorant Mari Aigro. Paraku aga mängib koroonaviirus rolli ka selles loos. Juba TÕlingu teisel semestril, kevadel 2020, segas globaalne pandeemia vahele ja ülikool läks keset märtsikuud kinni. Loengusari jäi katki ja me korraldasime vaid ühe TÕlingu loengu veebi teel. Õnneks olime semestri lõpuks juba vilunud kaugkohtumiste korraldajad ning maikuus sai TÕlingul esineda kvantitatiivsete keeleteaduslike meetodite guru Harald Baayen, kes pidas doktorikoolis loenguid.

2020. aasta sügiseks olime juba hoopis paremini ette valmistatud. Korraldasime hübriidse loengusarja, kus võimalusel kohtusime füüsiliselt, kuid kandsime loenguid üle ka Zoomis. Selline korraldus võimaldas ettekandesarja avada märksa laiemale publikule. Seekord jäime väga Eesti-keskseks, lootes, et vähemalt Eestis asuvad esinejad võiksid päriselt kohale jõuda. Esinejaid tulid TLÜ-st, EKI-st ja TÜ-st. Nii saime ühiselt kuulata kaheksat hübriidselt korraldatud loengut. Semestri neli

viimast ettekannet toimusid Zoomi vahendusel koroonast tingitult üksnes veebis.

Kevadel 2021 oli viiruse olukord ka Eestis tõsisemaks läinud ja otsustasime teistsuguse lähenemise kasuks. Kasutasime võimalust kutsuda ettekannet tegema välismaal tegutsevaid teadlasi, kõik loengud toimusid vaid Zoomis. Jälle tuli kokku muljetavaldav arv ettekandeid: 14 rahvusvahelise haardega loengut.

2021. aasta sügissemestril jätkame TÕlingu sarja. Koroonaaolukord on veel väga ebakindel ning paljud väliskülalised jätavad praegu visiidid ära. Ettekanded toimuvad kas veebi- või hübriidettekannetena, olles seega alati Zoomi vahendusel jälgitavad. Plaanis on 11 ettekannet, nii kaugemalt – Soomest, Rootsist, Leedust, Saksamaalt, Poolast ja Ameerikast – kui ka Tartust ja Tallinnast. Käimasoleva semestri kavaga ja ka varasemate semestrite kavadega saab tutvuda Tartu ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi veebilehel www.keel.ut.ee/tuling.

Oluline osa ettekannetest on neile järgnev diskussioon, mida koroonaeelsel ajal saime nautida puhkeruumis vabamas õhkkonnas, kus tudengid ja kolleegid said ühiselt arutada ja nalja visata. Põnev keeleteaduslik arutelu jätkub ka veebiloengutele, kuid see piirdub tavaliselt siiski küsimustevastuste vooruga. Unistame ajast, kui saame kõigi oma silmapaistvate ettekandjatega taas näoku samas ruumis kohtuda. Kaugettekannete kogemuste põhjal aga siiski loodame, et TÕling võiks jääda foorumina avatuks ka neile keeleteadlastele, kes töötavad ja elavad välismaal, aga soovivad Eestiga sidet hoida. Mis aga püsib nii Zoomis kui füüsilises loengusaalis on see, et tudengid ja õppejõud tajuvad ühist kogemuste välja, mis aitab kujundada uut keeleteadlaste põlvkonda ning värskendada ka kogenud tegijate silmaringi.

Loodame, et TÕling saab meie instituudi lahutamatuks traditsiooniks, jääb avatuks kõigile keeleteadusehuvilistele ning jätkab keeleteaduse põneva maailma tutvustamist nii Tartus kui ka laiemalt.